

СТАНОВИЩЕ
ОТ ПРОФ. ДН. ЦВЕТАНКА ПАНЧЕВА – СУ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ”

За дисертационния труд на тема **„ИНТЕГРИРАНЕ НА КОЛЕКЦИИ ОТ ДИГИТАЛНИ ОБЕКТИ НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО ЧРЕЗ ОБЛАЧНИ ТЕХНОЛОГИИ”**

на **ГЕОРГИ МЕТОДИЕВ ПЕТРОВ**
за присъждане на образователна и научна степен „доктор”

Област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки
Професионално направление: 3.5. Обществени комуникации и информационни науки
Докторантска програма: Книгознание, библиотекознание, библиография (Дигитализация на културното наследство), СУ, Философски факултет, Катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика”
Научен ръководител: проф. дн Цветанка Панчева

Данни за докторанта и докторантурата

Георги Методиев Петров е познато име сред специалистите в библиотечната и читалищната сфера и се ползва с авторитет като организатор и лектор в обучителните им програми. Инженерното му образование, придобито в Техническия университет в София, интересите му в областта на компютърните технологии и дългогодишната му свързаност с институции, призвани да опазват и популяризират културно наследство го стимулират да кандидатства за редовен докторант към катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ в СУ „Св. Климент Охридски“ (зачислен със заповед на Ректора от 26.01.2017 г.). За периода на докторантурата е ползвал по уважителни причини едногодишно удължение и шестмесечно прекъсване. Въпреки това той се включва активно в научноизследователската дейност и считам за важно да се подчертае участието му с доклади в 2 международни (в Русия, организирани от Институтите по култура в гр. Санкт Петербург и Орел) и 4 национални конференции и в 2 научно-изследователски проекта на СУ („Регионални културни политики за опазване на книжовно-документалното наследство в институциите на паметта – библиотеки, архиви, музеи” и „Проучване, оценка на състоянието и дигитализация на културно наследство, съхранявано в подбалканските възрожденски центрове–музеи и библиотеки в Клисурса, Сопот, Карлово и Калофер”. По време на обучението си в ОНС „доктор” е изпълнил всички изисквания на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и академични длъжности в СУ „Св. Кл. Охридски” и е отчислен с право на защита със заповед № РД-20-1329/12.07.2021 г.

Професионалната му дейност е свързана с позициите „мениджър по информационни технологии” на: „Компакт Меридиан“ ООД; Програма на ООН за развитие – Проект „Читалища”; на Фондация „Читалища”; на Асоциация „Съвременни читалища”, на която е и председател на Управителния съвет и Директор на център за професионално обучение от 2004 г. до настоящия момент. Бил е учител по компютърни технологии в Сиско мрежови академии. Има 10 специализации в областта на: обучението на възрастни и подобряване на качеството на услугите за тях; информационни технологии; преодоляване на неграмотността чрез дигитална грамотност; социално образование за възрастни чрез мобилност и др. – в Словения, Дания, Обединеното кралство, Унгария и България.

Структура и съдържание на дисертационния труд

Предложената дисертация е с общ обем от 302 страници и е структурирана в увод, четири глави, заключение, използвана литература и информационни източници (151 заглавия, от които 83 на кирилица и 68 на латиница), три приложения. Текстът съдържа 56 таблици, 43 графики и 6 фигури. Отделните глави са сполучливо структурирани и допълнително детайлизирани чрез добре формулирани и логично следващи поставените изследователски задачи раздели, което прави труда ясен и прегледен. След всяка от главите има формулирани изводи.

Темата на дисертационния труд на Георги Петров, отнасяща се до интегриране на колекции от дигитални обекти на културно наследство чрез облачни технологии, е от важно значение и от научна и от организационно-управленска гледна точка, особено в българския ѝ контекст. В институциите на паметта у нас вече е натрупан значителен и ценен от културно-историческа гледна точка дигитален ресурс, чиито организация, ефективно използване, популяризиране, управление, опазване и защита, изискват иновативни решения. Те трябва да са базирани на специфични познания както за технологията, организацията и особено управлението на самите процеси по дигитализация, така и за практиката в други страни, в съответствие с документите, които я регулират на европейско равнище и чрез българските им еквиваленти. Много институции на паметта по света използват облачни технологии в процесите на управление и съхранение на дигиталните си колекции, подлагат на регулярен мониторинг и анализ ползите и евентуалните рискове от подобен подход. Българските институции, съхраняващи дигитално културно наследство, в голямата си част игнорират или не познават тази възможност, няма и научни изследвания, базирани на обобщени емпирични данни за

състоянието на дигитализацията във всички тях. Затова и настоящият дисертационен труд е иновативен и оригинален и в научен и в приложен аспект.

В **увода** авторът на дисертацията определя като *обект* на изследването си именно *съвкупността* от процеси по дигитализацията на културното наследство в различните институции на паметта в България, а като *предмет* - облачните технологии като възможност за *съвкупно* интегриране на колекции от дигитални обекти на културното наследство, създавано в институции от различен тип. Той аргументира убедително също целта, задачите, хипотезите и ограничителните рамки на изследването си и коректно описва използваната методология.

В **глава първа** са разгледани облачните технологии и услуги и възможностите за използването им в процесите по дигитализация и опазване на културно наследство в институциите на паметта. Последователно са изяснени дефинициите и същността на облачните технологии; понятията дигитализация, дигитални обекти и колекции; видове културно наследство, коректно са определени границите им, възприети в дисертацията. Това поставя ясни параметри на обхвата на темата от докторанта, което е особено важно при формулиране на въпросите и обобщаването на данните от проведеното собствено анкетно проучване. Направен е и обстоен преглед на успешни чуждестранни модели за интегриране на колекции от дигитални обекти на културното наследство чрез облачни технологии, с вариативни решения, съобразно обхвата на институциите, системите на електронно управление, предлаганата инфраструктура, платформи и услуги. Особено внимание е обърнато на модела на Национална дигитална библиотека на Финландия, предлагащ общ публичен интерфейс до информационните ресурси на музеи, архиви и библиотеки, а също и дългосрочно решение за опазване на дигитализираните документи и обекти на културно наследство. Разглеждането му в дисертационния труд, освен като успешно въведен в практиката модел, цели да обърне внимание върху *комплексността* на проблема за използване на облачни технологии за опазване и достъп до национално културно наследство – по отношение на ранга и ангажиментите на различните институции в правно-регулаторен, управленски, технологичен, инфраструктурен, културно-исторически аспект. В отделен параграф е поставен акцент върху дълготрайното опазване на дигитални колекции от обекти на културното наследство според изискванията на „Матрица на нивата на цифрово съхранение“, широко прилагана в много страни и непозната у нас. Разсъжденията и обобщенията в първа глава са от съществено значение за възприемането на цялостната структура на труда, насоките в

емпиричното проучване, моделирането, защото очертават възможните ракурси в развитието на темата и посоките, в които труда е приносен.

Във втора глава са обстойно разгледани и анализирани нормативната основа, стратегиите и политиките, засягащи дигитализацията на културно наследство в България и в Европейския съюз. Тук проличава дългогодишния интерес на докторанта към темата, способността му за задълбочен и компетентен анализ на проблематиката. Представен е много голям брой документи, засягащи различни аспекти на темата или отнасящи се до отделни нейни сегменти и институционална подчиненост. Направени са стойностни съпоставителни анализи между последователно развиващата се във времето и добре обмислена обща европейска рамка на дигитализацията и нейното откъслечно и доста неравностойно отразяване в българската нормативна база и стратегически документи. Логично следват изводите, че стратегиите, политиките и препоръчителните документи на ЕС оказват известно положително въздействие върху развитието на дигитализацията на културно наследство в различните институции на паметта в България, но действията на българските органи на най-високо ниво са недостатъчни, липсва общ стратегически документ, който да определя посоката и рамката на дигитализацията, да оказва влияние и върху ефикасното взаимодействие между институциите, поднормативното ѝ регулиране, координация и адекватно присъствие на български дигитални ресурси на международно равнище.

Трета глава е посветена на обобщението на данните, анализа и изводите от анкетното проучване върху практиките за дигитализация на колекции и обекти на движимото и нематериалното културно наследство в различни по вид институции на паметта в България. Подобно изследване, засягащо *едновременно* движимо и нематериално наследство в различни *по тип институции*, с различен териториален обхват, големина и тематична насоченост се прави за пръв път у нас, затова и анализа и обобщението на данните са особено ценни. Оригинална е и самата организация и методология на изследването – кабинетно проучване, теренно изследване в 6 регионални библиотеки, придружено с интервюта с ръководители. Тези действия представляват до известна степен предварителна апробация на въпросите от анкетата и чак след това следва провеждане на самото онлайн анкетно проучване, което гарантира едно по-професионално подхождане към отделните аспекти на дигитализацията. Емпиричното изследване обобщава данните от 55 респондента, което не дава възможност да се изгради представителна картина на количествените параметри на осъществяваната в

институциите на паметта дигитализация, нито какъв е нейният дял спрямо институциите, които не извършват подобна дейност. Не такава обаче е целта на дисертационния труд. Затова приемам напълно тезата на докторанта, че структурата на анкетната карта (в 8 раздела, открояващи различни и важни компоненти, свързани с процеса на дигитализация) и обхванатият брой респонденти дават достатъчен емпиричен материал за анализ на важните дейности по дигитализация, за очертаването на проблемите и бъдещите тенденции в развитието ѝ, в съответствие с една от задачите, формулирана в дисертационния труд. Тази глава на дисертацията намирам за приносна: 1/с методологията на изследването си; 2/с обобщените резултати, които дават данни за развитието на дигитализацията като сложен процес в различните институции и за различните видове културно наследство и биха били полезни за подобряване работата именно на тези институции, както и за по-адекватни бъдещи прогнози; 3/с изводите и обобщенията си, които могат да подпомогнат вземането на важни стратегически решения на по-високо управленско равнище, относно развитието на дигитализацията в технологичен, организационен, интеграционен и ресурсен аспект; 4/с онагледяването на резултатите от изследването чрез голям брой таблици и графики. Емпирично е потвърдена и работната хипотеза, че липсата на национална стратегия и съпътстващите я национални програми за отделните видове институции на паметта води до отсъствие на ясно дефинирани правила, процедури и стандарти за дигитализация, а от там и на гаранции за качествено изпълнение на процесите и устойчивост във времето на параметрите на дейността и нейните резултати при голяма част от институциите на паметта. Не се припознава и оптимизирането на процесите по дигитализация с предимствата на облачните технологии, особено за използването им за споделено изграждане, опазване и използване на дигитални ресурси.

Четвърта глава представлява „Модел за интегриране на колекции от дигитални обекти на културното наследство в България чрез облачни технологии“. Моделът е базиран на мащабно използване на облачни технологии, чрез които се засилва междусекторното и вътрешносекторното сътрудничество и се изгражда значително, единно присъствие в мрежата. Той е подчинен на философията „централизирано координиране, придружено с регионално коопериране“ и разглежда дейностите в четири взаимосвързани области: Управление на процесите по дигитализация и дигитално опазване на културното наследство; Дигитални ресурси – интегриране на наличните и създаване на нови; Осигуряване на всеобщ и лесен достъп до дигиталното културно наследство; Дигитално

опазване на културното наследство. Предлага се управлението на процесите по дигитализация и дигитално опазване на културното наследство да се осъществява от специализирана държавна управленска структура - Агенция, като са очертани, вкл. и графично, основните ѝ задачи и структурни звена. Подробно е разписана Единната онлайн платформа, базирана на облачните услуги, като е наблегнато на дигиталното опазване. Моделът представлява оригинална авторска разработка и макар и да е дискуссионен, може да се приеме за най-големия принос на настоящата дисертация. Чрез него се създава добре балансиран подход за централизирано и децентрализирано извършване на дейностите, при добра координация и взаимовръзка на участниците като същевременно създава условия за наличие на повече дигитализирани ресурси за културното наследство и за по-лесен достъп до тях при намаление на разходите по тяхното създаване, управление, разпространение и съхранение.

Дисертацията има ясна и логична структура, професионален език, добър стил на изложение. **Научният апарат** е съобразен с възприетите в професионалното ни направление стандарти за библиографско цитиране.

Авторефератът отразява коректно съдържанието на труда.

Публикациите (5, една в съавторство) са пряко по темата и отразяват извършеното самостоятелно емпирично изследване като обобщават адекватно теоретичните и научно-приложните му резултати.

Научни и научно-приложни приноси

Приемам напълно формулираните от докторанта научни и научно-приложни приноси. Най-високо оценявам предложения от него Модел, защото той произтича логично от цялостното изложение на дисертацията и от направените към отделните глави изводи. Моделът предлага решения на изведените проблеми, които са съобразени и с основни теоретични постановки, и с възприети в международен план стратегически препоръки и нормативно-технологични документи, но същевременно отчитат и особеностите на вече дигитализираното българското културно наследство (констатирани чрез емпиричното проучване), традициите в организацията и институционалната разпокъсаност на притежанието на това наследство, вземат предвид и нагласите на съвременните потребители за единен достъп до него в дигитален формат.

Заклучение

Цялостната ми положителна оценка за дисертационния труд ми позволява да формулирам заключението, че той има приносен характер и представлява самостоятелно научно изследване, базирано на солидна емпирична основа, което има значима научна и научно-приложна стойност. Оценявайки актуалността на избраната тема, степента на обосноваване на обобщенията и изводите ще гласувам с „ДА” и си позволявам да предложа на уважаемото научно жури да присъди на **Георги Методиев Петров** образователната и научната степен „доктор” в професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки.

Член на научното жури:

28.08.2021 г.

Проф. дн Цветанка Панчева